

Studijní pomůcky

Pro spisovnou arabštinu byla vydána zejména v poslední době řada učebnic u nás i v zahraničí. Rovněž díky internetu a moderním technickým prostředkům není problém si opatřit řadu materiálů téměř z celého světa.

V rámci širší informace chceme zde upozornit také na některé starší materiály, zejména dvoudílnou Učebnici spisovné arabštiny Karla Petráčka. Na Slovensku vyšla Moderná spisovná arabčina (2 díly) od Karola Sorbyho. Z dalších zahraničních autorů jmenujme G. Krahle a W. Reuschela (Lehrbuch des modernen Arabisch), autory ruských učebnic A. A. Kovaleva a G. Š. Šabatova (Učebnik arabského jazyka), V. S. Segal'a apod. Řada učebnic vyšla také ve Francii, Velké Británii, USA, Tunisku, Sýrii, Egyptě a v dalších zemích. U nás i v zahraničí vycházejí i příručky arabských hovorových jazyků.

Na internetových stránkách se objevují stovky výukových materiálů různé kvality. Velice dobrým doplňkovým výukovým materiálem je např. kurz Islámské univerzity v Medíně. V Saúdské Arábii vyšla také velice zajímavá třídílná učebnice al-'Arabija bajna jadajka. Vzhledem k tomu, že obě učebnice obsahují výklad pouze v arabštině, je bajna jadajka. Vzhledem k tomu, že obě učebnice obsahují výklad pouze v arabštině, je přítomnost kvalifikovaného učitele při jejich používání nezbytná. Platí to i pro třídílnou učebnici al-Kitáb al-asásí vydanou Arabskou organizací pro výchovu, kulturu a vědu (ALECSO).

Pokud jde o učebnice a příručky vydané v nedávné době, chceme upozornit na dvoudílnou vysokoškolskou učebnici Moderní spisovná arabština, jejímiž autory jsou Jaroslav Oliverius a František Ondráš. V r. 2011 byla vydána také publikace Charifa Bahbouha a Jany Břeské „Arabská slovesa“, která kombinuje evropský a arabský pohled na arabský slovesný systém.

Současně bychom chtěli upozornit také na některé slovníky vydané u nás i v zahraničí. V r. 2006 vyšel Arabsko-český slovník (P. Zemánek, F. Ondráš, A. Mustafa a N. Obádalová). Jde o slovník středního rozsahu. V roce 2011 vydal Ch. Bahbouh v nakladatelství Dar Ibn Rushd ve spolupráci s Ministerstvem vysokého školství Království Saúdské Arábie Česko-arabský slovník (12.000 českých lexikálních hesel s přibližně 30.000 arabskými ekvivalenty) a na rok 2012 připravuje vydání dalších dvou slovníků. Bude to Malý arabsko-český slovník a Velký arabsko-český slovník. Co se týče starších slovníků u nás vydaných (L. Kropáček, K. Sorby, Ch. Bahbouh), mají menší rozsah lexikálních jednotek. Na svou dobu ovšem byly velice cennými pomůckami.

Mezi větší slovníky vydané v zahraničí a u nás dostupné patří arabsko-německý slovník Hanse Welhra (rovněž v anglickém překladu), arabsko-ruský slovník Ch. K. Baranova a arabsko-anglický slovník E. Eliase (rovněž ve francouzském překladu).

Také v arabském světě, zejména v Libanonu, vyšla řada slovníků. Jmenujme alespoň al-Mawrid od Muníra al-Ba'albakkího (s anglickými ekvivalenty) nebo výkladový al-Munğid (autor Luís Ma'lúf). Kromě toho existuje i řada školních výkladových slovníků, které mohou používat i naši pokročilí studenti.

Velice dobré slovníky jsou dostupné i na internetu. Většinou ovšem je nutné znát také některý z dalších světových jazyků.

1. LEKCE

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

O arabském písmu. Písmena d, r, z; krátké samohlásky; písmena đ, w; dlouhé ā.

1. Arabské písmo

Arabština má 28 souhlásek, 3 krátké a 3 dlouhé samohlásky. V běžných textech se píše pouze souhlásky a dlouhé samohlásky. Krátké samohlásky se označují (pod nebo nad písmenem) zcela výjimečně, a to převážně v náboženských textech, v učebnicích a v případech, kdy by mohlo dojít k záměně významu.

Arabština se píše ve vodorovných řádkách zprava doleva. Písmena se mezi sebou spojují. Téměř všechna písmena mají čtyři formy – začáteční, středovou, koncovou a samostatnou. Tyto formy jsou si ve většině případů podobné.

Šest písmen, která se naučíme už v I. lekci, se nespojuje směrem doleva. Mají proto jen dvě formy – samostatnou a koncovou. Písmena následující za těmito šesti písmeny mají buď formu začáteční (pokud ve zbývajících částech slova je více písmen), nebo samostatnou (pokud následuje pouze jedno písmeno nebo některé ze šesti písmen, která se směrem doleva nespojují).

Krátké samohlásky a některé další značky se píše nad, případně pod písmeny. Texty s těmito značkami nazýváme vokalizované (od slova vokál = samohláska) bez značek nevokalizované – ty jsou nejběžnější. Některé texty jsou vokalizovány pouze částečně (nepíše se značka pro nepřítomnost samohlásky za souhláskou, hamza na začátku slov, vokalizují se jen některá obtížná slova apod.).

2. Hláška a písmeno "d"

Vyslovuje se přibližně jako české "d", ale spíše konečkem jazyka. (Při popisu hlásek vycházíme převážně z Učebnice spisovné arabštiny od K. Petráčka, Praha 1958).

Formy: samostatná: د , koncová: د .

3. Hláška a písmeno "r"

Její výslovnost odpovídá zhruba českému "r". Musíme však velice pečlivě rozlišovat mezi tímto "r" a ráčkováným "r", které označujeme "ğ". V arabštině jde o dvě různé souhlásky.

Formy: samostatná: ر , koncová: ر .

4. Hláška a písmeno "z"

Vyslovuje se přibližně jako české "z".

Formy: samostatná: ز , koncová: ز .

5. Krátké samohlásky

a) Krátké "a" se značí šikmou čárkou nad písmenem, která se arabsky nazývá fatha (فَتْحَة):

da = دَ , ra = رَ , za = زَ .

(Cv. 4) Čtete a opište:

بِنْتَانٍ - نَارٍ - دَارُنَا - نَوَادِرٍ - بِيَابِنَا - بَرْدَانٍ - زُرْنَا - زُرْنَا - بَانَ - دَارَانٍ - بِنْتُ.

(Cv. 5) Přepište do arabského písma:

binta, bardānāni, nārāni, bābānā, zārānā, durma, tabdurma, nabātu, nādīra.

5. Hlávka a písmeno "j"

Výslovnost této hlávky odpovídá zhruba českému "j".

Formy: samostatná: ي , koncová: ي , začáteční: ي , středová: ي .

(Cv. 6) Čtete a opište:

بَيْنٌ - ثِيَابٍ - زَيْدٌ - بِنْتِي - يَنْبِتُ - يَبْرُدُ - يَبْرُرُ - دِيَارُنَا - بِيَانُنَا - يَدٌ.

(Cv. 7) Přepište:

jadajni, jurid, nārājni, zajtunā, bajtajni, bajtaj, zajdānu, bitna, jatbutna.

6. Dvojhlávky

Arabština má dvě dvojhlávky – "au" a "aj". Způsob psaní je velmi jednoduchý – "aj" pomocí fathy a "j", "aw" pomocí fathy a "w", např.: dau = دَو , bau = بَو , baj = بِي .

(Cv. 8) Čtete a opište:

دَوْرِي - ثَوْبِنَا - ثَوْرٌ - ثَوْرَتُنَا - دَوْرَانٍ - زَيْدٌ - ثَوْبَانٍ - دَوْرَيْنِ .

7. Dlouhé samohlávky

Dosud jsme poznali psaní "ā" pomocí fathy a následujícího ʾalifu, např. nāru = نَارٌ .

Prodlužovacím elementem pro "ī" je písmeno "j", přičemž pod předcházející souhlávkou se píše kasra (znaménko pro krátké "i"): bī = بِي , dī = دِي , zī = زِي , tī = تِي .

Prodlužovacím elementem pro "ū" je písmeno "w", přičemž nad předcházející souhlávkou píšeme ʿamm (znaménko pro krátké "u"): dū = دُو , bū = بُو , zū = زُو , tū = تُو , rū = رُو .

(Cv. 9) Čtete a opište:

يَدُورٌ - يَرِيدُ - يَبِيْتُ - يَزِيدُ - تَرَانِي - يُوْرِثُ - يُنِيرُ - تَتُوْرٌ - زُوْرِي - تَبِيْتُ .

(Cv. 10) Přepište:

jazūru, tazūrīna, nurīdu, jurīdāni, bajtī, ʿawrī, zūrūnī, banūna, junīrāni, tuḡīrāni.

8. Nominativ (1. pád) podstatných a přídavných jmen a neurčitý člen

Nominativ podstatných a přídavných jmen má koncovku -u , která se připojuje za kmen slova. Za touto koncovkou bývá ještě neurčitý člen -n. Tedy:

bajt - u - n = dům,

bajt - kmen slova, u - koncovka nominativu, n - neurčitý člen.

Koncové -un ve formě značky píšeme nad poslední souhlávkou kmene (analog. I.5 - c);

tuto značku je možné psát třemi způsoby: ُ , ٌ , ٍ . Tedy bajtun můžeme psát بَيْتٌ , بَيْتٍ , بَيْتِ .

nebo بَيْتِ .

Nyní se naučme následujícím slovům:

chlad, zima	[bardun]	بَرْدٌ
chladný, studený	[bāridun]	بَارِدٌ
víno	[nabīdun]	نَبِيْدٌ
býk	[ʿawrun]	ثَوْرٌ
vzácný	[nādirun]	نَادِرٌ
ministr	[wazīrun]	وَزِيْرٌ
vynikající, významný	[bārizun]	بَارِزٌ
dveře	[bābun]	بَابٌ
olej	[zajtun]	زَيْتٌ
oleje	[zujūtun]	زَيْوْتٌ
rostlina	[nabātun]	نَبَاتٌ
rostliny	[nabātātun]	نَبَاتَاتٌ

9. Postavení shodného přívlastku

Shodný přívlastek klademe za podstatné jméno:

chladné víno	[nabīdun bāridun]	نَبِيْدٌ بَارِدٌ
vzácná rostlina	[nabātun nādirun]	نَبَاتٌ نَادِرٌ

10. Typy slabik v arabštině

V arabštině rozeznáváme slabiky krátké otevřené (typ ba), dlouhé otevřené (typ bā) a krátké zavřené (typ bab). Slabika dlouhá zavřená se až na některé výjimky krátí, např.: *bāb* > *bab*.

11. Přízvuk

Přízvuk označujeme v prepise šikmou čárkou nad samohláskou přízvučné slabiky. O přízvuku platí následující pravidla:

- 1) Jednoslabičná slova většinou přízvuk nemají.
- 2) Dvojslabičná slova mají přízvuk na první slabice: *bájtun*.
U víceslabičných slov platí toto:
 - 1) Na poslední slabice není nikdy přízvuk.
 - 2) Přízvuk je na předposlední slabice, je-li tato dlouhá nebo zavřená: *na-bā-tun*, *ka-táb-tu*.
 - 3) Pokud je předposlední slabika krátká otevřená, je přízvuk na třetí slabice od konce: *zā-ra-tā*, *nā-di-run*, *mak-ta-bá-tu-nā*.

Poznámka:

V některých arabských zemích se klade přízvuk od konce slova na nejbližší slabiku dlouhou nebo zavřenou. Pokud jsou ve slově všechny slabiky krátké otevřené, je přízvuk na první slabice slova. Tedy:

mak-ta-bá-tu-nā nebo *mák-ta-ba-tu-nā*
ka-tá-ba-tā nebo *ká-ta-ba-tā*.

(Cv. 11) Určete přízvuk v následujících slovech:

baladāhumā (jejich dvě země), lajlun (noc), lam (záporná částice pro minulost), maktabatānā (naše dvě knihovny), lanā (u nás, máme), bulbuluhu (jeho slavík), jaktubu (on píše), jaktubāni (oni dva píší), hunāka (tam), tarakahu (opustil ho), kitābun (kniha), mā (co).

12. Přísloví

الظَّفَرُ بِالضَّعِيفِ هَزِيمَةٌ.

[ʔaz-ʔafaru bi-ʔ-ḍ-ḍaʕīi hazīmatun]

Vítězství nad slabým je porážka.

الْمِفْتَاحُ الْمُسْتَعْمَلُ لَا يَصْدَأُ.

[ʔal-miftāḥu ʔl-mustaʕmalu lā jaṣḍaʕu]

Používaný klíč nerezaví.

13. Klíč ke cvičením 2. lekce

(Cv. 1)

ba – bi – bu – bab – bib – bub – babibu – bubiba – bā – bābu – bāridu – baḍara – darbu – bardu – baradu.

(Cv. 2)

bāta – bātat – tābat – ṭabata – tariṭu – turāṭu – ḍāba – tāra – ṭur – warītat – tābitu – zurta – ṭawru – ṭawbu.

(Cv. 3)

تُبْتُ – تَتَّبْتُ – ذَابَ – ذَابَتْ – بَاتَتْ – ثَارَتْ – بَابٌ – بَدَأَ – ثَابِتٌ.

(Cv. 4)

bintāni – nāri – dārunā – nawādiru – bibābinā – bardānu – zurnā – zurna – bāna – dārāni – bintu.

(Cv. 5)

بِنْتُ – بَرْدَانَانِ – نَارَانِ – بَابَانَا – زَارَنَا – دُرْنٌ – تَبْدُرْنٌ – نَبَاتٌ – نَادِرٌ.

(Cv. 6)

bajna – ṭijābi – zajdu – bintaj – jaṭbutu – jabrudu – jubrižu – dijārūnā – bajānūnā – jadu.

(Cv. 7)

يَدِينُ – يُرِدُ – نَارِيْنِ – رَيْتِنَا – بَيْتِيْنِ – بَيْتِيْ – زَيْدَانُ – بِنْتٌ – يَنْبُتُنَ.

(Cv. 8)

dawraj – ṭawbunā – ṭawru – ṭawratunā – dawrāni – zajdu – ṭawbāni – dawrajni.

(Cv. 9)

jadūru – jurīdu – jabītu – jazīdu – tarāni – jurīṭu – junīru – taṭūru – zūrī – tabītu.

(Cv. 10)

يَزُورُ – تَزُوْرِيْنِ – نُرِيْدُ – يُرِيْدَانِ – بَيْتِيْ – نُورِيْ – زُوْرُوْنِيْ – بَنُوْنٌ – يُنِيْرَانِ – تُثِيْرَانِ.

(Cv. 11)

baladāhumā, lājjun, lam (bez přízvuku), maktabatānā, lanā, búlbuluhu/bulbúluhu, jáktubu, jaktubāni, hunāka, tarakahu/tarákahu, kitābun, mā (bez přízvuku).